

ಅಧ್ಯಾಯ-೨ ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ, ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪಾತ್ರ ಗಣನೀಯವಾದುದು. ಈ ರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಿರುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿಶಾಲ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದು ಕಿರಿದೆನಿಸಿದೆ. ಇಂದು ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮದ ಸಕಲ ಸಾಧನಗಳೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ಮಾನವನ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕನ್ನು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ. ಹುಣಸೂರು ತಾಲೂಕು ಕೂಡ ಸಾರಿಗೆ- ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದೆ.

ಸು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಈಜಿಪ್ಟ್‌ನ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡ್ರಿಯಾದ ಟಾಲೆಮಿಯು ತನ್ನ 'ಎ ಗೈಡ್ ಟು ದ ಜಿಯಾಗ್ರಫಿ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವಾರು ಊರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ 'ಪುನ್ನಾಟ' (ಕಪಿಲಾ ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿ ನಡುವಣ ಪ್ರದೇಶ) ನಾಡನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವನೆಂದೂ, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪುನ್ನಾಟನಾಡು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗುಜರಾತ್ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗೆ ಹುಣಸೂರಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕು ಗಂಗ, ಚೋಳ, ಹೊಯ್ಸಳ, ಚಂಗಾಳ್ಳ, ಕೊಂಗಾಳ್ಳ, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಹೈದರ್‌ಅಲಿ, ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾರಿಗೆ-ಸಂಪರ್ಕ, ಸರಕು-ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮಾಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣದ ವೀರರಾಜನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ದಳವಾಯಿ ಸೈನ್ಯವು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟು ಪಾಲಹಳ್ಳಿ, ಕನ್ನಂಬಾಡಿ, ಬನ್ನಂಗಡಿ, ಗಂಗರಾಜರ ಭತ್ತ, ಕಟ್ಟಿಮಳಲವಾಡಿ, ಸಣ್ಣನಳ್ಳಿ, ತಿಪ್ಪಲಾಪುರ, ಯಮಗುಂಬ, ಕೊತ್ತೇಗಾಲ, ಚಿಲ್ಕುಂದ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿ (ಸು. ೧೭ನೆ ಶತಮಾನ) ಜನಪದ ಕಾವ್ಯವಾದ 'ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣದ ಕಾಳಗ'ದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಹೈದರ್-

ಟಿಪ್ಪು ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದಂಡಿನ ದಾರಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರೊಂದಿಗಿನ ಮಂಗಳೂರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಸೈನ್ಯವು ಹುಣಸೂರು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹಾದು ಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕ ಕ್ರೈಸ್ತ ಪಾದ್ರಿಗಳೂ ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದು, ಇವರ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನ್ ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲಕ ಮಲಬಾರು (ಕೇರಳ) ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ೧೮೩೧-೮೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಮೀಷನರುಗಳು, ಅನಂತರ ಬಂದ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ-೮೬ (ರಾಮನಾಥಪುರ-ತೆರಕಣಾಂಬಿ), ಹುಣಸೂರು-ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗಿದರೆ, ಮೈಸೂರು-ಮಡಿಕೇರಿ-ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ (೮೮)ಯು ಹುಣಸೂರು-ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು (೬೪.೧೦ಕಿ.ಮೀ), ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ-೯೦ (ಹುಣಸೂರು-ತಲಕಾವೇರಿ), ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ೨೦೦೬ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೦೨.೫೦ ಕಿ.ಮೀ. ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ೩೩೦.೭೭ ಕಿ.ಮೀ. ಮುಖ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ, ೨೮ಕಿ.ಮೀ. ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ, ೫೯೮ಕಿ.ಮೀ ಹಳ್ಳಿರಸ್ತೆ, ೨೨೧ಕಿ.ಮೀ. ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ರಸ್ತೆ, ೪೦.೨೦ಕಿ.ಮೀ. ಅರಣ್ಯ ರಸ್ತೆ (ಒಟ್ಟು ೧,೩೨೦.೪೭ಕಿ.ಮೀ.)ಗಳಿದ್ದವು. ಅದೇ ೨೦೦೯ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೯೨.೯೮ ಕಿ.ಮೀ. ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ೫೫೧.೪೭ ಜಿಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಹತ್ತು ಕಿ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲಾ ಇತರ ರಸ್ತೆ, ೬೮೮.೮೫ ಕಿ.ಮೀ ಹಳ್ಳಿರಸ್ತೆ ಹಾಗೂ ೪೦.೨೦ ಕಿ.ಮೀ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ ರಸ್ತೆಗಳಿದ್ದವು. (ಒಟ್ಟು ೧೩೮೩.೫೦ ಕಿ.ಮೀ.) ಅಲ್ಲದೆ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ನಿಯಂತ್ರಕೋಳಪಟ್ಟಿ ರಸ್ತೆಗಳೂ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿವೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹುಣಸೂರಿನಿಂದ ನೆರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮುಂತಾದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೈಸೂರು ಮೂಲಕ ನೇರ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹುಣಸೂರು ಪಟ್ಟಣವು ಲಕ್ಷ್ಮಣತೀರ್ಥನದಿಯ ಎಡ-ಬಲದಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಹಿಂದೆ ಈ ಎರಡೂ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ರಸ್ತೆ ಹಾಗೂ ಸೇತುವೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ನದಿ ದಾಟುವ 'ಹಾಯಿಕಡ' (ಹಾಯಿಗಡ) ಇಂದಿನ ಕಾಫಿಕ್ಯೂರಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರವಿತ್ತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ

ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣತೀರ್ಥನದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಕೆರೆ-ತರೀಕೆರೆ ಮಾರ್ಗದ ರಾಮೇನಹಳ್ಳಿ ಹತ್ತಿರ, ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು-ಬಂಟ್ವಾಳ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹುಣಸೂರಿನ ಬಳಿಯ ಹಳೆ ಸೇತುವೆ; ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಕೆರೆ-ಆಯರಹಳ್ಳಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಸಿಯಯ್ಯನಪುರದ ಬಳಿ ಹೊಸ ಸೇತುವೆ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು-ಬಂಟ್ವಾಳ ರಸ್ತೆಗೆ ಹುಣಸೂರಿನಲ್ಲಿ (ದ್ವಿಪಥರಸ್ತೆಯುಳ್ಳ), ೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಂತರ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿವೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಚಾರ : ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸರಕು ಸಾಗಾಣಿಕೆಗಾಗಿ ಕತ್ತೆ, ಹೇಸರಗತ್ತೆ, ಎತ್ತು, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ರಥ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಮೇನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರು ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದರೆ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರಯಾಣ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ನೂತನ ರಸ್ತೆಗಳ ಜೋಡಣೆ, ಸೇತುವೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿ ಸುಧಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಸಂಚಾರ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

೨೦೦೦ದವರೆಗೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜನಗರ ಬಸ್ ಘಟಕದಿಂದ ಮಿತಪ್ರಮಾಣದ ಬಸ್ಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ೨೦೦೦ದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ನಾಲ್ಕರಂದು ಹುಣಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಸ್ಸಿನ ನೂತನ ಘಟಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ತಾಲೂಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾಹನ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಿದೆ. ೨೦೦೫ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹುಣಸೂರು ಸಾರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ೭೭ ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದು, ೮೬ ಬಸ್ಸುಗಳು, ೧೬೦ ವಾಹನ ಚಾಲಕರು, ೧೫೨ ನಿರ್ವಾಹಕರು, ೩೨ ಚಾಲಕ ನಿರ್ವಾಹಕರು, ನಾಲ್ಕು ತಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾನ್, ಗೂಡ್ಸ್ ಕ್ಯಾರಿಯರ್, ಮಿನಿಟೆಂಪೋಗಳೂ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಸಂಚಾರ ಹಾಗೂ ಸರಕು ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿವೆ.

ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦೪-೦೫ರ ವೇಳೆಗೆ ೯,೩೩೪ ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್‌ಗಳು, ೫೬ ಸ್ವಂತ ಕಾರುಗಳು, ೧೨೯ ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರುಗಳು, ೨೪೬ ಆಟೋರಿಕ್ಷಾಗಳು, ೧೩ ಆಮ್ಮಿ ಬಸ್‌ಗಳು, ೭೦೯ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಟ್ರೈಲರ್, ೩ ಆಂಬುಲೆನ್ಸ್, ೬೧೯ ಸರಕು ಸಾಗಿಸುವ ವಾಹನಗಳು, ೯ ಇತರೆ (ಒಟ್ಟು ೧೧,೧೧೮) ವಾಹನಗಳು ನೋಂದಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅದೇ ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ನೋಂದಣಿಗೊಂಡಿದ್ದ ೨೧,೭೮೬ ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ತಾಲೂಕು ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು.

ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸರಕು ಸಾಗಣೆಗಳಿಗೆ ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಟ್ಟಣದ ಒಳಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಟೋರಿಕ್ಷಾಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸ್ವಂತ ಬಳಕೆಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದ್ವಿಚಕ್ರ ವಾಹನ ಹಾಗೂ ಮೋಟಾರುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಅಂಶ ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂಚೆ-ತಂತಿ-ದೂರವಾಣಿ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಂಪಿರಿಯಲ್ ಅಂಚೆ ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂಚೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಅಂಚೆ ಸೇವೆ ೧೮೪೪ ರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ಹುಣಸೂರುಗಳಿಗೆ ಅಂಚೆ ಸೇವೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಅಂಚೆ ದರ ೧೧ ಆಣೆಗಳು (೧೨ ಕಾಸಿಗೆ ಒಂದಾಣೆ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ), ಹುಣಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಪಿರಿಯಲ್ ಅಂಚೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿ ಮೈಸೂರು ಅಂಚೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ೧೮೬೩-೬೪ರಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಅಂಚೆ ಸೇವೆ ಇಂದಿಗೂ ಅಂಚೆ ಇಲಾಖೆಯಡಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦೯ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಏಳು ಕಚೇರಿಗಳು ಹಾಗೂ ೩೬ ಪತ್ರ ವಿಲೇವಾರಿ (ಒಟ್ಟು ೪೩) ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಗಳಿದ್ದವು.

ಕಾಕನಕೋಟೆಯ ಖೆಡ್ಡಾ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ಹುಣಸೂರು ಹಾಗೂ ಕಾಕನಕೋಟೆ ನಡುವೆ ತಂತಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ೧೮೮೯ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ತಾಲೂಕಿನಾದ್ಯಂತ ತಂತಿ ಹಾಗೂ ದೂರವಾಣಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೯೧೭ರ ವೇಳೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಂತಿ ಕಚೇರಿಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರಸ್ತುತ (೨೦೦೯) ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೧ ದೂರವಾಣಿ ವಿನಿಮಯ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಐದು ತಂತಿ ಕಚೇರಿಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಹುಣಸೂರು (ಮಲ್ಟಿಬೇಸಿಕ್ ಮಾಡಲ್), ಗದ್ದಿಗೆ, ಹನಗೂಡು, ಕೆಬ್ಬಿಕೊಪ್ಪಲು, ರತ್ನಪುರಿ ಕಾಲೋನಿ, ತಟ್ಟಿಕೆರೆ, ಬಿಳಿಕೆರೆ, ಚಿಲ್ಲುಂದ, ಗುರುಪುರ, ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿ.ಡಾಟ್ ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೪,೨೯೭ ದೂರವಾಣಿ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಚರವಾಣಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಮ್‌ಸನ್, ಆಪ್ಲೆಕ್, ಟ್ಯಾಲೆಂಟ್, ಎನ್.ಐ.ಐ.ಟಿ. ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿವೆ.

ಆಕಾಶವಾಣಿ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ವಿ.ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿಯವರು ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಸಾರಣ ಕೇಂದ್ರವೇ ಮೊದಲ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಆಕಾಶವಾಣಿ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದು ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ರೇಡಿಯೋ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ೧೯೫೫ರವರೆಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸತಾದರೂ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಕಿ.ವ್ಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಮೀಟರ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪುನಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಬಹುಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರೇಡಿಯೋ ಮಾಲಿಕರು ರೇಡಿಯೋ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಪಡೆದು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನವೀಕರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ೧೯೪೦ರಿಂದಲೂ ಜಾಲ್ತಿ ಇತ್ತು. ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಈ ತಾಲೂಕಿಗೂ ಮೈಸೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಕೇಂದ್ರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ರೇಡಿಯೋ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ೧೯೭೪ರ ವೇಳೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೪೫೪ ರೇಡಿಯೋಗಳಿದ್ದವು. ಇದು ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ೧೩೬೩ಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೂ ೧೯೮೪ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ೬೯೦೪ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಆದರೆ ೧೯೮೪ರಿಂದೀಚೆಗೆ ರೇಡಿಯೋ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ರದ್ದತಿಯಿಂದಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೇಡಿಯೋಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಫ್.ಎಮ್. ರೇಡಿಯೋಗಳು ಇಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ, ದೂರದರ್ಶನದಂತಹ ದೃಶ್ಯ ಶ್ರವಣ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದಾಗಿ ರೇಡಿಯೋಗಳು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ತಿಣಕಾಡುತ್ತಿವೆ.

ದೂರದರ್ಶನ: ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೂರದರ್ಶನವು ೧೯೫೯ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದರೂ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅದು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು, (ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ) ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ. ಬೆಂಗಳೂರು ದೂರದರ್ಶನ ಕೇಂದ್ರವು ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತಾದರೂ ೧೯೮೩ರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ೧೯೮೪ರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಣ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಮೀಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ದೂರದರ್ಶನ ಸೌಲಭ್ಯ ತಾಲೂಕಿಗೂ ಲಭಿಸುವಂತಾಯಿತು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಾಲೂಕಿನಾದ್ಯಂತ ದೂರದರ್ಶನ ಬಳಕೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಕೇಬಲ್ ಆಪರೇಟರ್‌ಗಳು ಕೇಬಲ್ ಜಾಲದ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಚಾನೆಲ್‌ಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೀಡಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕೇಬಲ್ ಆಪರೇಟರ್‌ಗಳ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಸಾರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹುಣಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ತಾಲೂಕಿನ ಶೇ. ೮೦ ನಗರವಾಸಿಗಳು ಶೇ. ೬೦ ಗ್ರಾಮೀಣರು ದೂರದರ್ಶನ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದೂರದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿಯವರು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಟು ಹೋಮ್ (DTH) ಸೇವೆಯು ಜನಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಂತರಜಾಲ ಸೌಕರ್ಯವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪುವಂತಾಗಿದೆ. ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅಂತರಜಾಲ ಸೇವೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.